

Pär Hansson:

**Intra-Industry Trade:
Measurements,
Determinants and
Growth.
A Study of Swedish
Foreign Trade**

Sverige exporterar Volvo och Saab till många länder, men importerar också ett stort antal andra biltyper. Denna handel kallas inom utrikeshandelsteorin för inombranschhandel. Sedan mitten på 1970-talet står det klart att denna handel utgör ett vasentligt inslag i världshandeln. Svenska forskare har varit mycket aktiva i studiet av inombranschhandel. I början av 1980-talet genomförde Lars Lundberg en av de första ekonometriska studierna av inombranschhandel. Han har sedan föjt upp detta med ett antal andra artiklar på området. I sin doktorsavhandling från 1984 visade Lennart Petersson hur svensk inombranschhandel utvecklats 1871–1980. På det teoretiska området har både Harry Flam och Henrik Horn bidragit med värdefulla studier.

I höst har ännu en studie om svensk inombranschhandel kommit. Det är Pär Hanssons doktorsavhandling vid Umeå universitet, *Intra-Industry Trade: Measurements, Determinants and Growth. A Study of Swedish Foreign Trade* (Umeå Economic Studies No 205). Hansson, som redan tidigare publicerat ett par artiklar på området tillsammans med Lars Lundberg, har skrivit en bra avhandling. Studien behandlar inombranschhandel ur ett teoretiskt perspektiv men är dock framför allt inriktad på att ekonometriskt testa teoretiska modeller på svenska data.

I kapitel två diskuterar författaren olika definitioner av begreppet bransch. Självfallet är denna diskussion av stor

vikt, då definitionen av bransch också definierar förekomsten och omfattningen av inombranschhandeln. Hansson konstaterar därefter att inombranschhandeln utgör en betydande del av svensk utrikeshandel även om branscher definieras snävt.

Under de senaste tio åren har ett flertal teoretiska allmänjämvikts-modeller konstaterats för att förklara inombranschhandel (se tex Helpman & Krugman [1985]). Dessa modeller presenteras och förklaras i kapitel tre. Presentationen är klargörande och mycket pedagogisk. Utgångspunkten i modellerna är olika former av produktdifferentiering. Hansson skiljer på nationell, horisontell och vertikal produktdifferentiering. Enklast kan skillnaderna mellan de olika typerna av produktdifferentiering förklaras så här: Vertikal produktdifferentiering innebär att olika produktvarianter har olika kvalitet. Vid horisontell produktdifferentiering finns däremot inga egentliga kvalitetsskillnader mellan produkterna. Produkterna skiljer sig ändå åt, tex vad avser färg och design, och det kan antas att det i en ekonomi finns en aggregerad efterfrågan på variation. Nationell produktdifferentiering, slutligen, innebär att konsumenter upplever varianter producerade i olika länder som imperfekta substitut.

Den modell som är mest väsentlig i Hanssons avhandling tar sin utgångspunkt i nationell produktdifferentiering. Här har Hansson tillsammans med Lars Lundberg gett ett bidrag till den teoretiska litteraturen. Visserligen är modellen ganska nära relaterad till tidigare artiklar, men Hansson härleder på ett elegant sätt testbara hypoteser ur denna modell. Att få proxy-variabler som på ett hyggligt sätt kan spegla teoretiska begrepp är alltid ett problem i den här typen av studier. Hansson löser detta problem mycket bra. Han konstruerar en proxy-variabel för nationell produktdifferentiering som överensstämmer utomordentligt väl med det teoretiska begreppet.

Dessa hypoteser, och hypoteser härledda ur andra teoretiska modeller, testas författaren ekonometriskt. Regressionerna är omsorgsfullt genomförda. I ungefär hälften av observationerna förekommer ingen inombranschhandel. Som Hansson påpekar är det olämpligt att använda den vanliga minsta kvadrat-metoden med ett så stort antal noll-observationer. Författaren löser detta genom att använda icke-linjär regression. Resultaten i det empiriska testet stödjer de hypoteser som kommer från de teoretiska modellerna som presenterades i kapitel tre. Inombranschhandeln blir tex hög i

- svensk handel med länder som har faktortillgångar som är lika de i Sverige,
- varugrupper med en omfattande produktdifferentiering,
- varugrupper som varken är speciellt arbets- eller kapitalintensiva.

Den senare punkten förtjänar en kommentar. Hansson & Lundberg [1989] var de första som testade hypotesen att andelen inombranschhandel i en varugrupp är beroende av skillnader i komparativa kostnader. Tanken är att länder som kan förväntas ha starka komparativa fördelar i kapitalintensiva varor, som Sverige, huvudsakligen kommer att ha en nettoexport i varor med en mycket hög kapitalintensitet och nettoimport i varor med mycket hög arbetsintensitet. I varor med en genomsnittlig faktorintensitet däremot är skillnaderna i komparativa kostnader mellan Sverige och dess handelspartners liten. Därför blir nettohandeln begränsad och andelen inombranschhandel i stället hög.

I ett antal regressioner undersöker Hansson till sist faktorer som påverkar inombranschhandelns ökning över tiden. Resultaten är också här de förväntade. Ökad likhet i faktortillgångar ger tex en ökad andel inombranschhandel. Koefficienterna i denna regression är emellertid insignifikanta. Förklaringsgraden ligger

också bara runt 0,10. Hanssons undersökning görs dels för perioden 1960–72 och dels för 1970–83, alltså relativt korta tidsperioder. Det vore i detta sammanhang intressant att se Lennart Peterssons [1984] imponerande statistiska material för hela perioden 1870–1980 testat ekonometriskt. Antagligen skulle det i detta material återfinnas mycket intressanta samband som skulle säga mer än de resultat som Hansson uppnår för en mycket kort tidsperiod.

I bokens inledning skriver Hansson:

Parallellt med utvecklingen av teorier för inombranschhandel har forskningsaktiviteten varit hög på det empiriska området. Vissa av dessa studier är deskriptiva med målet att mata omfattning av inombranschhandeln i olika handelsfloden. Andra är analytiska studier som syftar till att testa olika hypoteser om faktorer som kan påverka inombranschhandelns storlek. En brist med de senare är det bristande sambandet mellan teoretiska modeller och empiriska studier. En målsättning med denna bok är att föra dessa närmare varandra.¹

Lyckas författaren uppnå sin målsättning? Ja, i stort sett. De flesta av de oberoende variablerna i regressionerna är härledda från de teoretiska modellerna i kapitel tre. I flera fall är också proxy-variablerna nära relaterade till de teoretiska modellerna. Det finns dock variabler som jag upplever som mer ad-hoc-artade. Transportkostnader och tullar används tex i regressioner utan egentlig teoretisk underbyggnad.

Det hör inte till vanligheten att en recensent kritiserar författaren för att vara alltför självkritisk. Jag har dock vissa sådana invändningar. I en av bokens sista meningar skriver Hansson att "Fruktbarheten i tvärsnittsstudier av inombranschhandel kan ifrågasättas." Nog tycker jag att tidigare studier, och Hanssons egen, visar på fruktbarheten i denna ansats. Visserligen kan fallstudier vara viktiga som komplement till tvärsnittsstudier, men

det senare bör ändå vara utgångspunkten i empiriska studier. På samma sätt är Hansson onödigt kritisk mot antagandet om nationell produktdifferentiering, ett begrepp som annars intar en central plats i avhandlingen.

Pär Hansson har sammanfattningsvis skrivit en avhandling av mycket god kvalitet. Den bör kunna läsas med behållning både av teoretiker och praktiker inom utrikeshandelsteorins område. Jag tror också att Hanssons pedagogiska teoriöversikt kan användas i undervisningen på 2- eller 3-betygsnivå.

Fil kand *JOHAN TORSTENSSON*
Nationalekonomiska institutionen,
Lunds universitet

Referenser

- Hansson, P & Lundberg, L. [1989], "Comparative Costs and Elasticities of Substitution as Determinants of Inter- and Intra-Industry Trade", i Kol, I & Tharakan, PKM, (red), *Intra-Industry Trade: Theory, Evidence and Extensions*, MacMillan, London.
- Helpman, E & Krugman, P R, [1985], *Market Structure and Foreign Trade*. MIT Press, Cambridge.
- Petersson L, [1984], *Svensk utrikeshandel 1871–1980. En studie i den intraindustriella handelns framväxt*. Lund Economic Studies No 30.

¹ Detta är anmälares egen översättning.